

Fredagen den 14 december

Kl. 09.00

*Om en effektiv
katastrofberedskap
i Kalmar län*

§ 1 Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

§ 2 Om en effektiv katastrofberedskap i Kalmar län

Kommunministern KARL BOO erhöll ordet för att besvara *Arne Anderssons* i Gamleby (s) den 29 november anmälda fråga, 1979/80:182, och anförde:

Herr talman! Arne Andersson i Gamleby har frågat mig om jag är beredd att i god tid före juluppehållet ge länsstyrelsen i Kalmar län möjligheter att inrätta ett tillfredsställande jourssystem för katastrofsituationer.

Bakgrunden till frågan är bl. a. de våldsamma snöoväder som i början av detta år drabbade södra Sverige. Länsstyrelserna i Kalmar och Malmöhus län har var för sig utvärderat länsstyrelsens, polisens och den kommunala räddningstjänstens arbete under snöovädren och redovisat detta i rapporter. Rapporten från länsstyrelsen i Malmöhus län gavs in till regeringen den 15 november 1979.

I enlighet med riksdagens begäran har under detta år tillsatts en kommitté, räddningstjänstkommittén, som har fått i uppdrag att förutsättningslöst utreda frågan om huvudmannaskapet för en räddningstjänst med nuvarande och möjliga nya uppgifter. I direktiven till kommittén framhålls att en fråga som har aktualiserats genom vinterns snöoväder är om bestämmelserna i brandlagstiftningen om t. ex. planläggning, ledning och ingrepp i annans rätt bör göras tillämpliga också på situationer som inte är nödlägen i brandlagens mening. Kommittén kommer alltså att överväga frågan om ledningen av samhällets räddningstjänst vid sådana händelser som frågeställaren avser. Enligt min mening måste man i det sammanhanget också behandla frågan om räddningsorganens beredskap utom tjänstetid.

Redan innevarande vinter måste man naturligtvis stå rustad för att möta händelser av det slag som förra vintern drabbade de södra delarna av vårt land. Ett betydelsefullt förberedelsearbete har redan ägt rum genom den utvärdering av räddningsinsatserna som länsstyrelserna i Kalmar och Malmöhus län har företagit. Man har tagit till vara erfarenheter och kunnat förbättra planläggningen.

Jag vill erinra om att det enligt länsstyrelseinstruktionen åligger varje länsstyrelse att sörja för allmän ordning och säkerhet samt att vidta de åtgärder som är påkallade eller i övrigt lämpliga i länet. När det gäller de särskilda problem som kan uppkomma på länsstyrelsen i Kalmar län på grund av ledighet vid jul- och nyårshelgen detta år måste det ankomma på länsstyrelsen att själv behandla denna fråga. I vederbörlig samverkan med

*Om en effektiv
katastrofberedskap
i Kalmar län*

personalens fackliga organisationer har länsstyrelsen möjlighet att med de medel som står till styrelsens förfogande anordna antingen jourtjänst på myndigheten eller beredskapstjänstgöring, s. k. bakjour. Jag anser således att det i första hand ankommer på länsstyrelsen att vidta erforderliga åtgärder med anledning av den kommande jul- och nyårshelgen.

ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunministern för svaret. Kommunministern sade inledningsvis att frågeställningen gäller om det finns möjligheter att inrätta ett tillfredsställande jourssystem för katastrofsituationer, och i och för sig kan det vara riktigt. Men möjligheterna att inrätta ett effektivt jourssystem föreligger redan. Det är bara så, att de ekonomiska möjligheterna att inrätta ett sådant system saknas, och det är det som frågeställningen gäller.

På grund av de begränsningar som det innevarande årets budget innebär för länsstyrelserna och på grund av ökade krav på insatser i olika sammanhang har man på vissa avdelningar på länsstyrelsen i Kalmar län redan överskridit sin budget. Så är det bl. a. när det gäller planeringsavdelningen, och det är att beklaga. Det innebär att några resurser, som skulle göra det möjligt att utveckla ett effektivt jourssystem för den kommande långhelgen, inte föreligger.

Jag vet inte hur jag exakt skall tolka kommunministerns svar i den sista delen, där det heter att det är länsstyrelsens ansvar att detta fungerar. Det finns inga reservationer när det gäller de ekonomiska bitarna i sammanhanget. Men det står klart att länsstyrelsen i Kalmar län icke har möjlighet att utveckla ett effektivt jourssystem under den kommande långhelgen.

Jag måste tolka kommunministerns i övrigt tillfredsställande svar så, att styrelsens åligganden skall fullföljas. Det kan innebära att det kommer att bli något överskridande i anslutning till en utvecklad jourtjänst under den kommande långhelgen. Det skulle vara tillfredsställande om kommunministern på något sätt kunde ge en anvisning om möjligheterna till detta.

Sedan kan jag rent allmänt säga att frågor av detta slag inte borde behöva ställas i kammaren, de borde klaras av på den administrativa vägen. Men eftersom länsstyrelsen icke erhållit något svar återstod bara denna möjlighet.

Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Att svaret dröjde berodde på att utvärderingen också från Malmöhus län skulle inkomma. I går tog regeringen ställning och avgav svar.

Som jag framhöll i mitt svar, är det en skyldighet för länsstyrelsen att klara av denna beredskap och därmed ha en planläggning som uppfyller de krav som finns.

När det gäller kostnadsdelen är omkostnaderna för en sådan beredskap som anvisas över helgerna självfallet en mycket ringa del av hela omslut-

ningen av länsstyrelsens budget. Länsstyrelsens budget omsluter över 30 milj. kr., och en beräkning visar att dessa kostnader skulle uppgå till högst 10 000 kr. Det bör vara marginellt i detta sammanhang. Självfallet får man då göra de prioriteringar som är nödvändiga för att klara denna mycket viktiga uppgift.

ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Jag är medveten om att kostnaderna i och för sig är små i förhållande till budgetens storlek. Men trots detta är länsstyrelsernas direktiv från regeringen sådana att det egentligen inte ges några möjligheter, utan ramarna skall hållas. När ramarna redan nu i vissa avseenden är överskridna finns ju inte de 10 000 kronorna heller, och det finns inga möjligheter till omprioriteringar. Det är av det skälet som länsstyrelsen gör denna framställning. Jag vill framhålla att länsstyrelsen har planerat och diskuterat problematiken och därefter konstaterat att man inte klarar detta utan att överskrida tillgängliga resurser eller utan att tillföras nya medel. Det är det som är problemet, och det är det vi vill ha besked om.

Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Det är som jag sade nödvändigt att man prioriterar de uppgifter som är angelägna och som det är en skyldighet för länsstyrelsen att utföra. Med de mycket stora belopp som det här gäller är det självfallet nödvändigt att kunna prioritera detta område.

ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Till sist konstaterar jag ändå att kommunministern och jag är överens om att vi måste ha en fullvärdig beredskap i Kalmar län under den kommande långhelgen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om vuxenundervisningen för finskspråkiga

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Alexander Chrisopoulos* (vpk) den 30 november anmälda fråga, 1979/80:186, till statsrådet Britt Mogård, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av den vuxenundervisning som bedrivs på finska vid Norra latin i Stockholm har *Alexander Chrisopoulos* frågat statsrådet Britt Mogård om hon anser det vara rimligt att behandla de finskspråkiga eleverna på det sätt som exemplet Norra latin visar och om detta är förenligt med behovet av att utbilda tvåspråkig personal för ett flertal statliga och kommunala verksamheter.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Alexander Chrisopoulos uppger i sin fråga att det till förutsättningarna för

Nr 53

Fredagen den
14 december 1979

Om vuxenundervisningen för finskspråkiga

*Om vuxenunder-
visningen för
finskspråkiga*

studierna inom denna försöksverksamhet skulle ha hört att finskan betraktats som modersmål och svenskan som andraspråk och att regeringen genom ett beslut nu skulle ha ändrat på dessa förutsättningar. Eftersom frågan bygger på dessa felaktiga informationer, vill jag redogöra för de faktiska förhållandena.

Regeringen medgav första gången i juni 1976 att vissa kurser med undervisning på finska skulle få anordnas inom kommunal vuxenutbildning i Stockholm. Medgivandet gällde då högst fem grundskolekurser och gymnasieskolkurser i tekniska och naturvetenskapliga ämnen. Regeringen föreskrev dels att kurserna skulle kombineras med stödundervisning i svenska, dels att de skulle bedrivas som försöksverksamhet och att skolöverstyrelsen (SÖ) skulle följa och utvärdera denna.

Därefter har regeringen årligen medgett fortsatt försöksverksamhet i Stockholm med kurser med finska som undervisningsspråk. Antalet medgivna kurser har utökats, och begränsningen till tekniska och naturvetenskapliga ämnen har tagits bort. De bestämmelser som gäller för kommunal vuxenutbildning i övrigt skall tillämpas även inom försöksverksamheten. Det innebär t. ex. att av SÖ fastställda läroplaner för kommunal vuxenutbildning skall följas.

I regeringens beslut den 23 augusti 1979, som gäller försöksverksamhet under läsåren 1979/80 och 1980/81, medgavs en förlängning av försöket i oförändrad form och omfattning. Tillstånd har alltså aldrig getts för undervisning i finska som modersmål och svenska som B-språk.

Målet för den finskspråkiga utbildningen bör vara att förbereda deltagarna för en svenskspråkig vidareutbildning. Avsikten är att de skall kunna uppnå en aktiv tvåspråkighet som gör det möjligt för dem att efter de finska kurserna gå in i andra kurser, där svenska är undervisningsspråk. Detta är nödvändigt för att deras valmöjligheter inte i alltför hög grad skall begränsas.

Enligt vad jag har erfarit har representanter för Norra latins vuxengymnasium och för SÖ i samband med den pågående utvärderingen av försöksverksamheten diskuterat hur försöket skall vara upplagt för att överensstämma med regeringens beslut.

Det ankommer i första hand på Stockholms skoldirektion och på tillsynsmyndigheterna att reda ut de problem som kan behöva lösas. Om de finner att någon åtgärd bör vidtas som kräver medgivande av regeringen, förutsätter jag att de kommer med förslag till regeringen.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

När man år 1977 startade gymnasiekurser på finska vid Norra latin, skedde det på uppdrag av skoldirektionen. En förutsättning var då att finskan skulle betraktas som modersmål och svenskan som B-språk. Man hade muntliga underhandskontakter med utbildningsdepartementet – det bör ha varit under statsrådet Mogårds första period som skolminister. Vid dessa kontakter gavs löften om att de formella problemen med den föreslagna

studieordningen skulle komma att lösas. Så har emellertid inte skett, och det har försatt de berörda eleverna i en svår situation.

Detta är emellertid bara en del av problemet. Viktigare är vad som kommer att ske i fortsättningen.

Det finns ett mycket stort behov av tvåspråkig personal inom många samhällssektorer. En väg att gå för att tillgodose detta behov är att inrätta just sådana gymnasiekurser som bedrivits vid Norra latin i Stockholm, där det egna språket är förstaspråk och där dessutom svenskan studeras intensivt.

Jag vill mot den bakgrunden ställa följande fråga till statsrådet: Kommer man nu att inom utbildningsdepartementet vidta åtgärder för att möjliggöra gymnasiestudier för invandrare, där deras modersmål blir huvudspråk och svenskan B-språk?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! En felaktig historieskrivning blir inte riktigare för att den upprepas. Jag har i mitt svar gett en korrekt beskrivning av vad som ägt rum i det här fallet. Vi väntar nu närmast på en utvärdering från skolöverstyrelsen. Så snart den har kommit, skall naturligtvis utbildningsdepartementet ta ställning till vad som sedan kan följa.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Faktum kvarstår: Det finns ett enormt behov av tvåspråkig personal för olika verksamheter. Därför måste också behovet av undervisning i modersmålet tillgodoses. Lärarutbildningsbehovet skulle kunna tillgodoses genom att man även fortsättningsvis anordnade tvåspråkiga kurser med modersmålet som första språk och svenskan som B-språk.

Är man inom utbildningsdepartementet medveten om detta problem och tänker man vidta åtgärder för att lösa det?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Som jag sade har den här försöksverksamheten tillkommit för att man skall kunna möta de problem som Alexander Chrisopoulos tog upp. Men vi väntar på att få en utvärdering från skolöverstyrelsen med förslag till ytterligare åtgärder. Det är inte en så alldeles enkel sak att ordna detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Fredagen den
14 december 1979

Om Sveriges Radios medlemskap i Svenska arbetsgivareföreningen

§ 4 Om Sveriges Radios medlemskap i Svenska arbetsgivareföreningen

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Eva Hjelmströms* (vpk) den 5 december anmälda fråga, 1979/80:195, och anförde:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat mig om jag anser att Sveriges Radios medlemskap i Svenska arbetsgivareföreningen är förenligt med den ställning företaget enligt riksdagsbeslutet skall inta.

Eva Hjelmströms fråga är lätt att besvara, och den har tidigare vid flerfaldiga tillfällen också behandlats i riksdagen. Svaret lyder: Sveriges Radio är ett fristående icke-statligt företag, och det ankommer inte på staten att ge Sveriges Radio några direktiv om vilken arbetsgivarsammanslutning som företaget skall tillhöra. Det ankommer på Sveriges Radios styrelse att fatta beslut i den frågan.

Jag skulle vilja be Eva Hjelmström att äntligen visa respekt för den uppfattning om Sveriges Radios självständiga ställning som riksdagen så många gånger givit uttryck åt och att upphöra med försöken att få riksdagen eller regeringen att blanda sig i angelägenheter som bör vara företagets egna.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är helt riktigt som Jan-Erik Wikström framhåller, att denna fråga tidigare har behandlats i riksdagen, men jag vill bestämt avvisa påståendet i svaret att riksdagen därmed skulle blanda sig i Sveriges Radios egna angelägenheter.

Självfallet ankommer det på Sveriges Radios och de olika bolagens styrelser att fatta sådana här beslut, men jag anser att riksdagen kan göra ett uttalande. Och jag anser ett sådant uttalande som väldigt angeläget. Och varför då? Jo, Sveriges Radio och de olika bolagen har trots föregående års riksdagsbeslut fortfarande en relativ självständighet gentemot såväl statsmakterna som privata intressen. Denna relativa självständighet, denna Sveriges Radios integritet, vill vpk slå vakt om. Då framstår medlemskapet i SAF som alltmer ohållbart.

Det är ett faktum att Svenska arbetsgivareföreningen alltid har varit en kamporganisation riktad mot lönearbetarna, en organisation som nu under den borgerliga regeringen framträder alltmer öppet och reaktionärt. Jag vill erinra utbildningsministern om vad han själv sade vid föregående års debatt, att det inte räcker med att bolagets integritet inte träds för när – det bör heller inte finnas utrymme för misstanken att dess verksamhet till någon del bestäms av ovidkommande hänsyn.

Jag frågar fortfarande: Hur är medlemskapet i Svenska arbetsgivareföreningen förenligt med dessa ord? Särskilt allvarlig vill jag påstå att situationen är nu inför folkomröstningen, då SAF är en ledande kraft i ja-kampanjen för kärnkraft. Genom sitt medlemskap i SAF stöder Sveriges Radio de facto ja-kampanjen både moraliskt och ekonomiskt. Misstanken

att vad utbildningsministern kallar ovidkommande hänsyn tas, att påtryckningar sker, uppstår naturligtvis när företagsledningarna inför en sådan här känslig situation lägger munkavle på medarbetarna och därmed inskränker yttrandefriheten i vårt land och när ledningen för ett av bolagen dessutom, uppenbarligen i strid med riksdagsbeslut, inskränker opartiskhetsbegreppet till att omfatta inte programutbudet i dess helhet utan varje enskilt program.

I föregående års debatt sade utbildningsministern att Sveriges Radio skall stå i allmänhetens tjänst. Vilken bred allmänhet representerar Svenska arbetsgivareföreningen?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Eva Hjelmströms inlägg var ett praktexempel på ett försök att på ett otillbörligt sätt påverka Sveriges Radio. Enligt min mening skall regering och riksdag inte försöka påverka anställda vid Sveriges Radio när det gäller tillhörigheten till en facklig organisation, inte heller försöka påverka Sveriges Radios styrelse när det gäller vilken arbetsgivarorganisation som man skall tillhöra. Av respekt för Sveriges Radios integritet vill jag alltså inte göra uttalanden av den typ som Eva Hjelmström själv kommer med och inbjuder mig att delta i.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Detta säger en utbildningsminister som vid upprepade tillfällen visat klåfingrighet när det gäller enskilda program och programutbudet i Sveriges Radio. Jag tycker att Jan-Erik Wikström borde besinna sig litet. Det är inte att träda Sveriges Radios integritet för när, då man kräver att företaget skall utträda ur ifrågavarande, mycket reaktionära församling. Tvärtom! Det är att verkligen slåss för Sveriges Radios integritet. Och detta är en uppfattning som vi i vänsterpartiet kommunisterna uppenbarligen inte är ensamma om. Den delades av två ledamöter i dåvarande radioutredningen, och den delas av TCO-kongressen, som tagit ett uttalande i den här riktningen.

Sedan noterar jag att utbildningsministern inte gick in på de övriga frågorna. Man kan gripas av misstanken att påtryckningar till ja-sidans favör förekommer från SAF gentemot Sveriges Radio. Och den misstanken får, herr talman, inte finnas. Därför borde riksdagen göra ett uttalande om att Sveriges Radio skall utträda ur SAF. Därmed inte sagt att Sveriges Radio inte skall tillhöra en arbetsgivarorganisation – men det finns andra, som enbart håller sig till förhandlingar och inte driver direkt partipolitiska krav.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt att jag inte har bemött alla de angrepp på Sveriges Radios integritet som Eva Hjelmström har gjort under denna debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om indragning-
arna av visst över-
skott för univer-
sitet och högskolor*

§ 5 Om indragningarna av visst överskott för universitet och högskolor

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Christina Rogestams* (c) den 7 december anmälda fråga, 1979/80:215, och anförde:

Herr talman! Christina Rogestam har frågat mig

1. vilken närmare motivering jag vill ge för regeringens beslut att hålla inne viss del av reservationerna på högskolans anslag för budgetåret 1978/79,
2. efter vilka principer indragningarna av överskotten har gjorts.
3. om de högskoleenheter som fått medel indragna kan räkna med att få disponera huvudparten av dessa pengar samt
4. vilka regler som kommer att gälla i framtiden för denna typ av dispositioner.

Medel för högskolans verksamhet anvisas numera under reservationsanslag. Dessa är en förutsättning för det decentraliserade beslutsfattande som är ett av syftena med högskolereformen. Reservationsanslagen ger möjlighet för högskoleenheterna att planera verksamhet för mer än ett budgetår genom att medel som anvisas under anslagen kan reserveras för följande budgetår. Det är därför naturligt att reservationer finns på högskolans anslag. Jag vill emellertid redan nu stryka under att syftet med reservationsmöjligheten är att planmässigt kunna avsätta medel för en verksamhet eller åtgärd, inte att stora oplanerade behållningar skall uppstå under anslaget. Om det senare sker är det uttryck för endera att den verksamhet som medlen anvisats för inte har kunnat genomföras på sätt som planerats eller att kostnaderna för verksamheten har överskattats.

Med hänvisning till vad jag nu har sagt blir mitt svar på Christina Rogestams första fråga att de medel som regeringen har beslutat hålla inne är behållningar från verksamhet som har genomförts budgetåret 1978/79 och som inte har reserverats för andra verksamheter under senare år. De berörda högskoleenheterna har vid nämnda budgetårs utgång helt enkelt inte haft en planering som motsvarat storleken på behållningarna. Med hänsyn till behovet att inom ramen för befintliga resurser finna utrymme för nya åtaganden har jag i detta läge bedömt det mest ändamålsenligt att regeringen i budgetarbetet kan disponera de innehållna medlen för angelägna åtgärder inom högskolan. Jag återkommer härtill i 1980 års budgetproposition.

Den andra frågan har jag redan delvis besvarat. Jag vill endast lägga till att alla högskoleenheter som berörts av regeringsbeslutet trots detta kommer att ha reservationer av betydande storlek.

På fråga nr 3 är mitt svar att den innehållna summan – som ju är av engångskaraktär – kommer att användas för gemensamma ändamål för högskolan. Därmed kommer också de berörda enheterna att ha fördel därav direkt eller indirekt. Som jag nyss har nämnt återkommer jag i budgetpropositionen till denna fråga.

Även Christina Rogestams fjärde fråga kommer att beröras i budgetpro-

positionen. Som jag inledningsvis har nämnt är reservationsanslagen en förutsättning för en decentraliserad högskola. Därav följer också att reservationer skall kunna finnas och fungera som ett instrument för en planering över budgetårsgränser. Det är stora oplanerade medelsbehållningar som faller utom ramen för en effektiv användning av reservationsanslag.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret på mina frågor.

Regeringen beslutade den 22 november att hålla inne 27 milj. kr. av de överskott på 160 milj. kr. som universitet och högskolor redovisade per den 1 juli 1979. Detta beslut har ställt till stora problem för de högskolor som berörs av beslutet.

160 miljoner i överskott kan tyckas vara mycket. En stor del härrör sig dock från kostnader för redan bedriven verksamhet som ännu inte hunnit betalas ut. Exempel på det är timarvoderad undervisning, där lärarna ofta kommer in med sina arvodesräkningar först efter läsårets slut. Då hinner man inte betala ut dessa arvoden före den 1 juli. En annan del är planerade besparingar ute på institutionerna för att nästa år kunna inköpa ett dyrare instrument. På ett universitet med ett hundratal institutioner kan bara sådana planerade besparingar ett budgetår gå upp till stora belopp.

Vissa universitet och högskolor hade i bokslutet satt rubrik på sina reservationer. De fick behålla sina pengar. Andra hade inte gjort det. De fick en stor del av sina reservationer indragna. Ingen räknade med någon risk för indragning av reservationer. Därför skilde man inte mellan planerade och oplanerade överskott i årets bokslut.

Det är bara att beklaga att det delvis är den använda bokslutstekniken som blivit avgörande för indragningarna och vilka högskolor som fått medel indragna.

Det sena och överraskande beskedet har ställt till problem. Under hösten har man planerat hur pengarna skall användas. På Göteborgs universitet t. ex. har man reviderat budgeten och satt antagningstalen på vissa utbildningar med utgångspunkt i att man kunde disponera dessa medel innevarande budgetår. Högskolan i Borås har också planerat hur man skulle använda pengarna, bl. a. för att klara omläggningen av biblioteksutbildningen.

Svaret på min tredje fråga tolkar jag så, att enheterna inte kan räkna med att själva få disponera medel för egna planerade verksamheter.

Den viktigaste delen av min fråga är självfallet hur reservationerna i framtiden kommer att behandlas.

Utbildningsministern säger i sitt svar att reservationsanslag är en förutsättning för det decentraliserade beslutsfattande som är ett av syftena med högskolereformen. På den punkten är vi helt överens.

Det är därför viktigt att statsrådet klargjort att det skall vara möjligt att planmässigt avsätta medel från det ena året till det andra. Det finns ju en risk

Fredagen den
14 december 1979

Om indragningarna av visst överskott för universitet och högskolor

att regeringens beslut i november detta år kommer att leda till att man inte vägar reservera medel, av oro för att de då skall dras in, utan att man i stället kommer att köpa material och instrument för alla kvarvarande medel i maj och juni. I det läget får vi verkligen en oplanerad planering och en ordning som blir ett grundskott mot systemet.

Ett av skälen till reservationerna är att många högskolor uppfattat det som otillåtet att gå med underskott på reservationsanslag. En flexibilitet som ena gången tillåter ett litet underskott, nästa gång ett planerat överskott, är nödvändigt för att man skall kunna utnyttja resurserna effektivt. Det vore bra om utbildningsministern kunde kommentera den punkten.

Kan utbildningsministern ge oss besked i dag att denna indragning var en engångsföreteelse och att högskolorna i fortsättningen kan räkna med att få behålla sina planerade överskott?

Utbildningsministern JAN-FRIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg att de samlade reservationerna uppgick till 161 miljoner. Regeringen har innehållit 27 miljoner. Vid högskolan i Borås hade man reservationer på 2,6 miljoner, varav 1 miljon är innehållen. Vid universitetet i Göteborg hade man reservationer på 19,6 miljoner, varav 4 miljoner är innehållna.

Vad vi talar om är alltså en liten del, ungefär en sjättedel, av de samlade reservationerna.

Jag hoppas självfallet att detta skall vara en engångsätgård. Min bedömning har varit att detta inte är pengar som har reserverats för den typ av ändamål som Christina Rogestam åsyftade, utan medel som man faktiskt ursprungligen inte har planerat att använda.

Det säger sig självt att det i en hård budgetmangling kan vara svårt att försvara reservationer av den storleksordning som det här varit fråga om.

Det är möjligt att man behöver förbättra det tekniska underlaget. Den undersökning av behållningarna vid varje högskola som departementet har gjort under hösten har bl. a. visat att bokföringen behöver förbättras i en del avseenden. Jag kommer senare att ta initiativ till ett uppdrag till UHÅ och riksrevisionsverket att se över dessa rutiner.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för det kompletterande svaret. Jag tror det är angeläget att man gör en översyn och får bokslutsfunktionerna att löpa bättre liksom det administrativa och ekonomiska systemet över huvud taget.

När det gäller de indragna medlen är det riktigt att de bara är en liten del av överskotten. Men av överskottet för t. ex. högskolan i Borås avsåg 1,4 milj. kr. kostnader för redan bedriven verksamhet, och det faktiska överskottet var 1,2 milj. kr. Av det beloppet hade man alltså redan planerat för hur ungefär 1 miljon skulle användas, men man hade inte satt rubriker på användningsområdet i anslutning till bokslutet.

Jag tycker det är viktigt att vi är överens om att universitet och högskolor

skall kunna ha en planerad ekonomisk verksamhet genom att kunna avsätta den här typen av reserverade medel för framtiden. Men jag skulle ånyo vilja höra om utbildningsministern kan kommentera möjligheten för dem att något år gå med underskott på anslagen för reservationsmedel.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Med underskott bör förvisso inte universiteten gå enligt det här systemet, och det tror jag inte heller att de kommer att göra.

Den långsiktiga planering som systemet medger innebär att högskolorna i samband med sin ordinarie planering kan lägga upp flerårsplaner. Innebörden av systemet är inte att planer skall upprättas i efterhand för att de skall kunna spendera stora oplanerade överskott, vilket faktiskt har skett på en del håll.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Anslagssystemet för högskolorna ändrades radikalt den 1 juli 1977. Det var en stor omställning. Det tar några år att klara den, och det är det som man hittills inte har gjort. Jag tror att de oplanerade överskotten kommer att vara betydligt mindre om några år och att man då kan komma in i en rutin med vissa planerade överskott. Tills man har kommit dithän är det väsentligt att högskolorna ges möjlighet att själva utnyttja och även att något i efterhand besluta om hur de skall använda uppkomna överskott.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag tror också att vi kommer att få ett bättre fungerande system redan om något år, men det är påfallande att medan vissa universitet och högskolor har klarat det här systemet mycket väl har andra stora oplanerade överskott. Det betyder att man behöver se över planeringssystemet och fundera över hur det fungerar lokalt. På den punkten tror jag att Christina Rogestam och jag är överens.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! På den punkten är vi helt överens, och därför tycker jag att det besked om att det skall göras en översyn som utbildningsministern gav är bra. Men jag tror också det är angeläget att vi gemensamt stryker under att högskolorna i fortsättningen skall få utnyttja de planerade överskott som de har eller kan beräknas få under kommande budgetår, så att det inte uppstår något tveksamhet om hur de skall utnyttja systemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 53

Fredagen den
14 december 1979

*Om indragning-
arna av visst över-
skott för univer-
sitet och högskolor*

Fredagen den
14 december 1979

*Om journalistut-
bildningen vid
högskolorna*

§ 6 Om journalistutbildningen vid högskolorna

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Raul Blüchers* (vpk) den 27 november anmälda interpellation, 1979/80:85, och anförde:

Herr talman! Raul Blücher har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förstärka utbildningen vid journalistlinjen.

Den grundläggande journalistutbildningen har under senare år varit föremål för översyn och successiva förbättringar. Innevarande läsår har dessutom inrättats en påbyggnadslinje om 20 poäng som en form av återkommande utbildning. Många journalister har en bristfällig grundutbildning. För sådana ges sedan läsåret 1972/73 fortbildningskurser vid högskolan i Kalmar. De studerande erbjuds därvid särskilt gynnsamma studiesociala villkor. Vidare vill jag erinra om att resurser ställs till förfogande för utbildning av journalister och grafisk personal i den nya teknik som införs vid allt fler tidningar.

Regering och riksdag har således genom skilda beslut angett ramar för journalistutbildningen och också byggt ut resurserna för denna. För närmare utformning av utbildningen liksom för den slutliga fördelningen av medel mellan skilda utbildningar vid en högskoleenhet svarar lokala organ.

Av vad jag nyss har anfört framgår att mycket har gjorts på senare år för att förbättra ifrågavarande utbildning. Några ytterligare förstärkningar av journalistlinjen har inte begärts av universitets- och högskoleämbetet i förslagen till anslagsframställning för budgetåret 1980/81. På grund av det ansträngda statsfinansiella läget anser jag mig inte heller böra föreslå någon sådan förstärkning.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Svaret ger dock ett intryck av att utbildningsministern undviker huvudfrågan om följderna av åtstramningen av anslagen. Jag skall inte förneka att det skett vissa förbättringar, men det har också inträtt klara försämringar. Dessa har främst drabbat de praktiska momenten av journalistutbildningen.

Antalet temasidor inom utbildningens dagspressprojekt har minskats, och minskningen har drabbat publikkontakter i form av diskussioner, t. ex. med folkhögskoleklasser.

Tidigare genomfördes s. k. kommunprojekt, varvid en grupp på 15 elever åker till en kommun och framställer en lokal tidning, som sedan diskuteras på ett möte med intresserade kommuninvånare. Nu åker en hel klass på 30 elever ut till ett och samma kommunprojekt.

När det gäller foto- och bildkunskap har anslagen förblivit oförändrade, medan kostnaderna för fotopapper och annan utrustning för foto har stigit. När anslagen inte följer kostnadsutvecklingen, så uppstår givetvis en nedskärning.

På samma sätt har bandmängden för radioundervisningen minskats. Inom utbildningen för television har man gått över till redaktioner om 15 elever – en helt orealistisk arbetssituation.

Ytterligare exempel kan räknas upp för att belysa hur den praktiska utbildningen i dag blir lidande av att anslagen har minskats eller inte fått följa kostnadsutvecklingen.

Herr talman! Vi står nu inför en snabb revolutionering av hela teknologin på mediaområdet. Denna nu accelererande utveckling får genomgripande följder för olika institutioner i samhället, och den påverkar också demokratin och yttrandefrihetens grundvillkor. Detta ställer i dag ökade krav på journalisterna, om de skall klara den för demokratin viktiga uppgiften som allmänhetens tjänare. Det är utomordentligt viktigt att journalistutbildningen följer med i samhällslivets aktuella förändringar och ger insikter bl. a. om arbetslivet och om hur arbetsmarknadens organisationer fungerar. *Journalistutbildningen får inte missa målet att ge tillräckliga färdigheter och insikter för att möjliggöra en journalistik som kritiskt granskar, aktiverar och informerar och som verkar för en förändring, inte för passivering.*

Att universitets- och högskoleämbetet inte har begärt några förstärkningar får ju inte tas till intäkt för att allt står bra till. Det faktiska förhållandet är dock att både studenterna och avnämarna klart uppfattar de försämringar som har inträtt. Utbildningsministern hänvisar till det ansträngda statsfinansiella läget. Om landets kulturminister har den uppfattningen att journalistutbildningen skall försämrats för att hjälpa till att betala en dålig ekonomisk politik under moderat ledning, så har han inte tillräckligt beaktat de allvarliga följder detta får på sikt.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! I sin interpellation framhåller Raul Blücher att flera linjer inom högskolan under de senaste åren av ekonomisk åtstramning fått se sina anslag reellt minskade.

I 1979 års budgetproposition föreslog regeringen nedskärningar i planeringsramarna för vissa linjer på några högskoleorter med åtföljande minskning i resurstilldelningen. Det var i huvudsak fråga om en anpassning till det faktiska utnyttjandet av utbildningen. Men nedskärningen har inte gällt journalistlinjen.

Det kan alltså slås fast att journalistlinjen inte fått minskad kapacitet eller minskade resurser på grund av något beslut av regering eller riksdag.

När det sedan gäller den lokala frihet som genom högskolereformen gavs de enskilda högskolorna vid deras fördelning av resurser kan man konstatera att det, som Raul Blücher påpekade, har uppstått problem på sina håll. Bl. a. har, som framgick av den föregående debatten, vissa av högskolorna för det gångna budgetåret redovisat mycket stora reservationer på sina anslag. Detta tror jag är problem som främst har att göra med en ny planeringssituation, och jag hoppas att de är av övergående natur.

Mitt intryck är inte heller att man utifrån de fakta som redovisats t. ex. i en skrivelse till utbildningsutskottet och de som kommit fram i den offentliga

debatten skulle kunna dra slutsatsen att journalistlinjen i Stockholm och Göteborg generellt har missgynnats. Men jag är säker på att det ligger mycket i vad Raul Blücher säger – att det ändå har uppstått en del praktiska problem beroende på lokala beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:62 om en skoglig basindustri i Hissmofors, m. m.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! På grund av särskilda arbetsuppgifter har jag inte haft möjlighet att inom föreskriven tid besvara Sven Lindbergs interpellation nr 62 om en skoglig basindustri i Hissmofors. Jag avser att besvara den måndagen den 17 december.

§ 8 Om åtgärder för att säkra sysselsättningen i Norrbotten

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Frida Berglunds* (s) den 29 november anmälda fråga, 1979/80:172, och anförde:

Herr talman! Frida Berglund har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att säkra sysselsättningen i Norrbotten i enlighet med en av mig år 1976 redovisad målsättning som syftade till att styra över de resurser som skulle ha satsats på Stålverk 80 till andra utvecklingsprojekt i Norrbotten.

När det visade sig nödvändigt att avbryta projektet Stålverk 80 på hösten 1976 saknades alternativa utvecklingsprojekt som kunde realiseras i Norrbotten. Norrbottendelegationen tillkallades bl. a. för att komma med förslag till sådana projekt. Även inom regeringens kansli har ett sådant arbete bedrivits. Resultatet av ansträngningarna hittills redovisades i propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten (AU 1978/79:33, rskr 1978/79:320). Vi skall självfallet fortsätta våra ansträngningar. Förslag som utarbetas inom länet bör därvid spela en betydande roll. Norrbottendelegationen upphör visserligen efter avslutat arbete med sin verksamhet vid nyår, men länsstyrelsen har fått medel så att man i länet även i fortsättningen skall kunna medverka aktivt när det gäller att ta fram utvecklingsprojekt till förmån för Norrbotten.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Jag får tacka för svaret på min fråga. Jag konstaterar att statsrådet Åsling återigen hänvisar till Norrbottendelegationen. Norrbottendelegationen har gjort ett gott arbete, men den har inte haft möjlighet att påverka utvecklingen exempelvis i våra basindustrier, som är ryggraden i vår

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Norr-
botten*

sysselsättning och utveckling. Jag frågar mig hur statsrådet Åsling 1976 kunde lova med så stor säkerhet att man skulle satsa på verkstadsindustrin, om centern inte hade någon plan för det.

En undersökning visar att industrisysselsättningen ökade mellan 1973 och 1976 med ca 2 200 personer men att antalet sysselsatta från 1976 till 1979 har minskat med ca 1 500. På bildskärmen visar jag resultatet av de borgerliga regeringarnas sysselsättningspolitik i Norrbotten. Mer än 13 % av länets arbetskraft står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Därefter kommer Värmland med 5,8 %, och genomsnittet för riket är 4,1 %.

Siffrorna är oroande och ovissheten stor. Inte heller i statsrådet Åslings svar ges några lugnande besked. Ovissheten är också grundad på de erfarenheter som vi har av regeringen Fälldin I, som på kort tid raserade det som socialdemokraterna med möda byggt upp under många år. Genom olika åtgärder hade vi kunnat hejda de fria marknadskrafternas ödeläggelse av Norrbotten. Vi hade fått stopp på utflyttningen från länet. Vid regerings-skiftet 1976 kom dock utflyttningen i gång igen, och den ökar fortfarande. Det beror på att efterfrågan på arbetskraft i andra delar av landet har ökat.

Det är ungdomen som flyttar. Att ungdomen flyttar är mycket allvarligt. Ung och välutbildad arbetskraft är en utvecklingsfaktor. När de unga flyttar minskar också regionens egna möjligheter till utveckling, och det betyder att det blir svårare att klara sysselsättningen på lång sikt. När socialdemokraterna beslutade att placera en teknisk högskola i Luleå var det ett led i strävandena att tillföra länet kunskaper. Därför anser vi att det är viktigt att de som fått sin utbildning också får möjlighet att omsätta sina kunskaper i praktiskt arbete för länets utveckling.

Jag skulle vilja ställa följande frågor till industriminister Åsling: Står statsrådet kvar vid sin målsättning att klara sysselsättningen och den regionala balansen? Gäller de tidigare fattade besluten om regionalpolitiken? Finns det pengar till investeringar i basindustrier och verkstadsindustrier? Är samhället berett att ta sitt ansvar?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Som svar på Frida Berglunds frågor vill jag säga: Självfallet gäller alltså målsättningen för regionalpolitiken, dvs. upprätthållande av regional balans. Självfallet gäller också alltså ambitionen och målsättningen att klara sysselsättningsproblemen i Norrbotten. Men jag skall samtidigt erkänna att jag är långt ifrån tillfredsställd med de resultat som har uppnåtts.

Man måste väl ändå notera att det under de senaste tre åren har skett en massiv satsning i Norrbotten. Det har gällt insatser både för att säkra den industriella utvecklingen och för att klara en samhällsutveckling och en utveckling när det gäller infrastruktur, som är av grundläggande betydelse för den fortsatta industrialiseringen. Det är satsningar i flermiljardklassen, och de måste fullföljas. Myndigheter både centralt och regionalt är ju febrilt verksamma med att realisera de projekt som kommit fram genom

Fredagen den
14 december 1979

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Norr-
botten*

Norrbottnedelegationens medverkan.

Hade vi inte under ett tidigare skede varit så fixerade vid Stålverk 80 skulle vi självfallet 1976 ha haft en bättre beredskap för en mer differentierad insats i Norrbottens näringsliv. Det hade naturligtvis gjort att man i detta skede hade kunnat nå ett snabbare resultat.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Statsrådet Åsling säger att han var fixerad vid Stålverk 80. Då skulle statsrådet Åsling ha lyssnat på socialdemokraterna. Vi sade nämligen: Stålverk 80 skall byggas, men dessutom krävs andra insatser. Det sade jag bl. a. i en debatt om stålindustrins framtid som vi hade här i kammaren den 10 december 1976.

Det är riktigt att man har satsat i Norrbotten, men man har i stor utsträckning satsat på beredskapsarbete. Man har saknat näringspolitiska insatser, och därför har man varit tvungen att satsa på beredskapsarbete. Det är inte fy skam – det har ju ändå gjorts vissa insatser. Men vad vi ser med oro är att exempelvis lokaliseringsstödet, som ju är statsrådet Åslings käpphäst, har gått till verksamheter utanför stödområdet. Det mesta har hamnat utanför Norrbotten, sedan centern kom i regeringsställning. Etableringsdelegationen, som man hade stora förhoppningar på, har inte åstadkommit några resultat.

Socialdemokraterna har ända sedan 1976 här i riksdagen och till regeringen lämnat förslag som skulle ha inneburit att vi inte hade hamnat i den situation som vi nu befinner oss i. De olika fackliga organisationerna och olika politiska organisationer har lämnat program och förslag till regeringen. Jag kan också säga till centerns fördel att medan ni var utanför kanslihuset lyssnade ni på våra förslag, t. ex. om pengar till LKAB, men när ni är under Bohmans järnhandsgrepp har ni svårare att göra det. Därför är vi oroliga för utvecklingen.

Industriministern NILS ÅSLING:

I herr talman! När det gäller det regionalpolitiska stödet är det inte korrekt, som Frida Berglund säger, att det till större delen har använts i andra delar av landet. Det är självklart att förekomsten av projekt måste styra användningen också av regionalpolitiska instrument och stödåtgärder. Vi får ha klart för oss att det finns regionalpolitiska problem också i andra delar av landet än i Norrbotten. Det har ju inte minst debatten här i kammaren under senare tid visat.

Sedan vill jag säga att Frida Berglund gör etableringsdelegationen och det arbete som den utför stor orätt när hon säger att den inte har gett resultat. Den har tillfört industripolitiken här i landet ett unikt och utomordentligt värdefullt informationsmaterial, som också är av betydelse för det fortsatta arbetet i Norrbotten. Det leder nu till förnyade kontakter med svenskt näringsliv för att främja etableringar i Norrbotten.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Större delen av lokaliseringsmedlen har inte gått till stödområdet. Redan 1978 redovisade arbetsmarknadsutskottet att vi hade fått en förändring, och den förändringen var ingen tillfällighet utan resultatet av en målmedveten satsning, eftersom Nils Åsling hade meddelat riksdagen att han skulle styra över lokaliseringsmedel till andra områden och ändra bl. a. stödområdesgränserna.

Att skapa arbete är svårt, det har vi alltid hävdat. Jag har frågat statsrådet Åsling vilka ytterligare styrmedel ni skall använda, för det som ni har gjort tidigare har visat att situationen bara har blivit sämre. Ingen kan påstå annat än att vi hade ett bättre läge 1976 och att det är betydligt sämre i dag. Hur bedömer statsrådet Åsling möjligheterna att få ekonomiska resurser till de satsningar som krävs?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Att situationen är sämre i svenskt näringsliv efter den mest förödande industrikrisen sedan 1930-talet är ganska självklart – det kan vi inte behöva upprepa. Det drabbar naturligtvis i synnerhet Norrbotten, som har haft och har ett ensidigt beroende av råvarubaserad industri. De strävanden som nu pågår att differentiera näringslivet skulle ha startat långt tidigare. Då hade vi suttit i en annan situation.

Jag tycker att Frida Berglund och jag borde vara överens om att också peka på det positiva som händer, t. ex. att det nu etableras en servicecentral för den statliga förvaltningen i Gällivare – ett fullständigt unikt projekt, som etableringsdelegationen i industridepartementet är huvudansvarig för. En utveckling av den industriella miljön sker i tekniska högskolans regi etc. Det finns många positiva inslag i Norrbottens utveckling som vi också skall komma ihåg att peka på.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Jag har försökt ta upp vissa positiva saker, för jag tycker att det är viktigt. Men om vi får prognoser som visar att två av tio ungdomar 1990 kan beräknas få arbete i Norrbotten och vi vet att SSAB kommer att skära ner sin personal, så är det väldigt oroande, och det är det jag vill att statsrådet Åsling skall uppmärksamma.

Vi har haft en industrikris, men den kan inte helt skyllas på lågkonjunktur, utan mycket av den har berott på att de borgerliga regeringarna har litat till marknadskrafterna. Det har givit förödande resultat, och det är självklart att Norrbotten, som är ett känsligt län, då har drabbats hårdast.

Jag skulle ändå vilja ha reda på: Vilka styrmedel ämnar industriministern använda för att i ett bättre konjunkturläge försöka styra industri till Norrbotten?

Överläggningen var härmed avslutad.

Om upphandlingen för utbyggnad av LKAB:s kulsinterverk i Kiruna

§ 9 Om upphandlingen för utbyggnad av LKAB:s kulsinterverk i Kiruna

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara *John Johnssons* (s), *Olle Göransson* (s) och *Per Olof Håkanssons* (s) den 29 november anmälda frågor, 1979/80:179, 180 och 181, och anförde:

Herr talman! John Johnsson och Olle Göransson har i likalydande frågor frågat mig hur jag ser på möjligheterna för Allis-Chalmers svenska dotterbolag, Svedala-Arbrå och Sala International, att få tillverkning i samband med utbyggnaden av LKAB:s kulsinterverk i Kiruna.

Per Olof Håkansson har frågat vilka initiativ jag avser att ta för att alternativet med "svensk tillverkning" skall komma i fråga vid LKAB:s upphandling av utrustning för kulsinterverkets utbyggnad i Kiruna.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Min principiella inställning är att företag, de må vara samhällsägda eller ej, vid upphandling bör anlita svenska leverantörer, om de kan lämna likvärdiga anbud när hänsyn tas till sådana faktorer som t. ex. pris, kvalitet, leveranssäkerhet och service, kreditvillkor m. m. Att göra avsteg från principen att det tekniskt och ekonomiskt mest fördelaktiga alternativet måste väljas, skulle kunna leda till att företagets konkurrenskraft försvagas. Denna inställning har jag tidigare deklarerat, senast i ett interpellationssvar den 10 december 1979 till Thage Peterson om tillverkningen av utrustning för basindustrierna.

Upphandlingen för utbyggnaden av LKAB:s kulsinterverk i Kiruna är ännu inte avslutad. Den aktuella ordern till det amerikanska entreprenadföretaget omfattar ca en fjärdedel av totalinvesteringen. LKAB räknar med att största delen av återstående beställningar kommer att förläggas till svenska företag.

JOHN JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga angående möjligheterna för Svedala-Arbrå och Sala International att få tillverkning för LKAB:s kulsinterverk. Som väntat gav industriministerns svar lika litet som det svar som han för en tid sedan gav de anställda. Det visar ett svalt intresse för de anställda och de svenska företagen i denna bransch.

Industriministern pekar på principer som han har när det gäller upphandling, lämpligen att "hänsyn tas till sådana faktorer som t. ex. pris, kvalitet, leveranssäkerhet och service, kreditvillkor m. m.". Han anser att man inte skall göra avsteg från dessa principer.

Man hade naturligtvis väntat sig att landets industriminister skulle visa något intresse för dessa företag med tradition, kunnande, utrustning och kapacitet för tillverkning åt svensk gruvindustri, även om kostnaderna i något läge är högre. Men så tycks ingalunda vara fallet.

Vi måste väl se på en sådan här industri och behovet av den på samma sätt som de fackliga organisationerna och företagen har gjort. Det är av vikt för denna bransch att ha en egen industri här i landet, som har möjlighet att göra

de tillverkningar och utföra den service som behövs. Vi vet – och det är dokumenterat – att industrin har detta kunnande. De anställda i dessa företag, som i regel är belägna i svaga regioner, väntar sig detta.

Jag skulle vilja fråga: Anser industriministern att det vore till gagn för landet och gruvnäringen om vi kunde bidra till att detta kunnande fick möjlighet att leva vidare till fördel för svensk industri? Det är väsentligt att vi får klarlagt om industridepartementet och regeringen verkligen har intresse av att fullfölja denna del – eller skall en billigare utländsk industri kunna slå ut en kunnig svensk industri?

LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! I Olle Göransson's ställe tar jag emot detta svar, för vilket jag tackar industriministern.

Det företag som i dag heter Sala International har under snart ett sekel arbetat inom gruv- och malmsektorn. Under denna tid har företaget samlat en gedigen erfarenhet inom malmberedningssektorn. Med sitt stora process- och anläggningskunnande och sin utveckling av effektiva anrikningsmaskiner har Sala International kunnat etablera sig på världsmarknaden.

För två år sedan förvärvades aktiebolaget Sala International av det multinationella bolaget Allis-Chalmers Corporation via dess svenska dotterbolag Svedala-Arbrå AB. Allis-Chalmers Corporation har denna höst fått en stor order på den första etappen av utbyggnaden av kulsinterverket i Kiruna. Offerten är baserad på svensk tillverkning, alternativt fri upphandling, dvs. tillverkning var som helst i världen. Risken är nu stor att det amerikanskt ägda Allis-Chalmers lägger tillverkningen utanför Sverige.

De anställda i Allis-Chalmers dotterbolag – Sala International, Nyhammars bruk och Svedala-Arbrå – har därför krävt att regeringen skall ta initiativ till svensk finansiering med krav på största möjliga inhemska tillverkning. Företagen är ju belägna i mycket industrisvaga regioner: Sala, Ludvika, Arbrå och Svedala.

Detta är alltså bakgrunden till den ställda frågan. Jag beklagar att industriministern lättvindigt försöker vifta frågan ifrån sig i stället för att ta sitt ansvar som industriminister. Jag undrar varför industriministern stillatigande accepterar utländsk upphandling av den första etappen när han samtidigt meddelar i svaret: "LKAB räknar med att största delen av återstående beställningar kommer att förläggas till svenska företag."

Enligt min mening är det utomordentligt viktigt att vi inom Sverige behåller och utvecklar de svenska företagens teknik och kunnande för den basindustri som malmberedningen utgör. Om de svenska företagen inte får tillräckligt många order, har de inte heller möjlighet att presentera sin teknik och få ut den till omvärlden. Det är därför betydelsefullt att företagen får möjlighet att visa upp sina system i fungerande referensanläggningar. Detta är ett nationellt intresse. Statligt stöd borde därför vara naturligt.

Jag menar alltså att det finns all anledning för industriministern att nu skrida till verket och satsa på svensk finansiering och/eller utvecklingsstöd för att möjliggöra svensk tillverkning av kulsinterverket i Kiruna.

*Om upphandling-
en för utbyggnad
av LKAB:s kul-
sinterverk i Kiruna*

Fredagen den
14 december 1979

*Om upphandling-
en för utbyggnad
av LKAB:s kul-
sinterverk i Kiruna*

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Låt mig först instämma i vad John Johnsson och Lena Hjelm-Wallén har sagt. I instämmandet ligger också ett tack till industriministern för svaret på min fråga.

Föregående talare har ju redogjort för frågans bakgrund, så jag kan helt avstå från att diskutera den. Men det finns, herr talman, anledning att se från en mera principiell utgångspunkt på upphandlingsfrågan och den roll som svenska företag skall spela inbördes – inte minst vilken roll samhällsägda företag skall spela – och samtidigt få industriministerns uppfattning klarlagd.

Vad är det för mening med att i en offertförfrågan begära ett alternativ med svensk tillverkning, om man inte fullföljer diskussionen kring det? Vi får väl utgå ifrån att förfrågan är förenad med ett ärligt uppsåt, dvs. att man vill ha ett svenskt alternativ.

Om svensk upphandling blir dyrare men bedömningen är gjord utan hänsynstagande till annat än summorna i offerterna, vad gör man då? Bör inte då de värderingar som ligger bakom förfrågan om ett svenskt alternativ fortfarande ha ett värde, ett ekonomiskt värde som offerten kan justeras med?

Som statsrådet Åsling delvis har berört finns det kanske andra ting som man kan ta upp: service- och underhållsfaktorer, värdet av att ha en producent inom landet och andra tekniska och ekonomiska omständigheter – inte minst, eftersom det är ett samhällsägt företag, värdet av att ha sysselsättningen inom landet.

Kanske kan det vid en sådan totalbedömning kvarstå skäl för att förkasta det svenska alternativet. Borde man inte då dela upp det och se efter var de oförmanliga delarna i det svenska alternativet ligger? Då kan man saka dem, och kvar står kanske 75 % av upphandlingen inom Sverige, med alla fördelar som det för med sig.

Jag tycker, herr talman, att svaret egentligen är rätt intetsägande. Tyvärr tar industriministern inte några initiativ för att säkra svensk upphandling, helt eller delvis. Det tycker jag är beklagligt, för vem skall värna om den svenska industrin, om inte den svenska industriministern gör det?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag först, inte minst i anslutning till vad Per Olof Håkansson här sade, anlägga några principiella synpunkter på denna fråga.

Först och främst tycker jag att det är felaktigt att riksdagen ger sig in och kommenterar affärer mellan enskilda företag, det må vara företag med statlig ägarbakgrund eller inte. Om vi skulle ge oss in på en mera detaljerad granskning av företagets upphandling, skulle det få ganska besvärande konsekvenser. Man kan också ifrågasätta det rimliga rent konstitutionellt.

Jag kan också till detta knyta den principiella reflexionen, att skulle vi möta motsvarande attityd till upphandlingsfrågor i våra avnämmländer, skulle vi självfallet på den svenska industrins vägnar reagera. Det kanske

också kan stämma till eftertanke.

Man har kommenterat mitt svar och sagt att det inte är tillfredsställande. Men jag har gått ganska långt i mitt svar när jag säger att det är en bestämd vilja från regeringen att man bör anlita svenska leverantörer under förutsättning att dessa kan lämna likvärdiga anbud när det gäller faktorer som pris, kvalitet, leveranssäkerhet, service och kreditvillkor.

Är det verkligen de frågandes allvar och mening att man skall eftersätta kravet på att upphandlingen skall ske på affärsmässiga villkor, att man skall eftersätta kravet på att leveranser håller den kvalitet man har rätt att fordra eller att de skall vara prismässigt konkurrenskraftiga? I så fall ger man sig in i ett mycket besvärligt och diskutabelt betraktelsesätt.

JOHN JOHANSSON (s):

Herr talman! När industriministern ifrågasätter om man skall gå ifrån de principer han har skisserat i svaret – om kvalitet, leveranssäkerhet, service o. d. – ställer jag en fråga till honom, om man inte skall ta in värdet av det kunnande som vi har i Sverige och fördelarna med detta.

Industriministern svarar inte på den frågan. Det skulle vara bra om vi fick ett svar.

Vi ser det så här: Vid en upphandling måste man bedöma också vikten av att ha en sådan industri här och tillvarata det kunnandet, även om det i något läge skulle bli något dyrare.

Jag tror vi skulle komma i ett betydligt sämre läge – det är kanske dit industriministern strävar? – om vi helt skulle bli beroende av företag från utlandet och vara utan eget kunnande på hemmaplan.

Jag skulle alltså vara tacksam för ett svar på frågan om man skall väga in den delen eller om vi skall "skippa" det svenska kunnandet.

LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag blir nästan litet upprörd över att industriministern tycker att det är konstigt att vi tar upp frågan i riksdagen. Det gäller inte bara ett enskilt företag. Frågan har principiell räckvidd som berör förhållandet mellan landets basindustri och vår utrustningsindustri. Enligt vår mening är det naturligt att utnyttja landets basindustri för att inför omvärlden visa upp vad utrustningsindustrin förmår.

Det är förvånande att industriministern i stället föredrar att sitta med armarna i kors och se på hur svenska företag undandras order, medan ett multinationellt företag med dotterbolag i Sverige väljer att satsa på industri utomlands för att infria en order som man får från en statlig industri.

Att helt avstå från att stödja den inhemska industrin möter nog föga förståelse inom vårt land. Det är ju på samma sätt inom andra länder.

F. ö. måste väl industriministern ha menat någonting med sitt uttalande i interpellationsdebatten här i måndags, som f. ö. industriministern också hänvisade till i sitt svar. Där sades bl. a.: "Genom att ge ett speciellt stöd och introducera en form av projektexport, genom att systematisera samverkan mellan vår råvarubaserade basindustri och våra maskintillverkare kan vi öka

Fredagen den
14 december 1979

*Om upphandling-
en för utbyggnad
av LKAB:s kul-
sinterverk i Kiruna*

vår tekniska kompetens och vår internationella konkurrenskraft.” Det är bl. a. sådant handlande som vi från socialdemokratiskt håll har efterlyst, och det är just det som jag i det här speciella fallet efterlyser.

Men det räcker inte med fromma ord från industriministern. Det måste till handling – handling efter de principer som industriministern gav uttryck åt i måndags.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det är kanske onödigt att påpeka att jag helt instämmer i de synpunkter som John Johnsson och Lena Hjelm-Wallén har framfört i den andra omgången. Anledningen till att jag tog upp det här i kammaren är att jag har följt detta ärende och haft kontakter med de fackliga organisationerna. Jag har också läst det tämligen intetsägande uttalande som de fackliga organisationerna fick från industriministern som svar på deras skrivelse.

Vad jag tog upp i diskussionen i dag var närmast frågan om det är någon mening med att i en offertförfrågan ställa krav på ett alternativ med svensk tillverkning. Jag noterar att industriministern inte verkar se något värde i det, vilket jag beklagar. Jag vill också understryka att jag har fått indikationer på att man kanske inte värderat det svenska alternativet på ett alldeles korrekt sätt i den bedömning som man gjort ifrån den köpandes sida. Jag tycker det är beklagligt att industriministern inte ställer upp och värnar om den svenska industrin. Den har kvaliteter och värden som är värda att ta vara på.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Självfallet är jag angelägen om den svenska industrin. Till John Johnsson vill jag säga att jag självfallet anser att kunnandet som vi har i vår industri och i vår maskintillverkande industri är väsentlig för den industriella utvecklingen här i landet. Men i kunnandet ligger också att vara konkurrenskraftig när det gäller både teknik och ekonomi. Skulle vi frångå de principerna, skulle vår industri sjunka tillbaka till en andra rangens industri beträffande konkurrenskraft och därmed också teknisk utveckling etc. Vi är ju så beroende av export av våra produkter, och skulle vi på vår hemmamarknad ge avkall på de krav på konkurrenskraft och teknisk utveckling som möter på världsmarknaden skulle därmed också svenska företag ha sämre möjligheter att hävda sig på världsmarknaden.

Till Lena Hjelm-Wallén vill jag säga att det vore intressant att få höra vad det är för åtgärder som socialdemokraterna förordar för att man skall säkra leveranser från svenska företag – åtgärder som inte står i motsättning till internationella överenskommelser beträffande fri handel. Strider åtgärder mot dessa överenskommelser skadar de den svenska exporten.

JOHN JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag vill till industriministern säga att det inte är fråga om att ge avkall på konkurrenskraft, utan det är fråga om att värdera alla delar i konkurrensen – kunnande, svensk kvalitet och de delar som man skall konkurrera med på världsmarknaden. Om vi kan hålla det svenska

kunnandet och den svenska produktionen på en mycket hög nivå, då har vi också konkurrenskraft ute i världen. Men om vi skall köpa varan och kunnandet utifrån, då försvinner det svenska kunnandet och vi får ingen konkurrenskraft. Är det på den linjen som industriministern vill driva industripolitiken?

LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Ingen av oss har talat om att man skall göra avkall på konkurrenskraften. Vad det handlar om är att något se om sitt eget hus.

Det finns ett samband mellan basindustri och tillverkningsindustri, maskinindustrin. Det sambandet är det ganska vanligt att man i länder runt om i världen drar nytta av. Det vore inte underligt om vi gjorde det också i Sverige.

Vad handlar det om? Jag trodde industriministern hade tagit något intryck av de uppvaktningar, brev m. m. som han har fått från de fackliga organisationerna i denna fråga, men tydligen hjälper ingenting. Vad det handlar om är ju att man vill ha svensk finansiering, eftersom det är en viktig fråga i sammanhanget, eller ett direkt utvecklingsstöd för en referensanläggning, alltså en anläggning att kunna visa upp för omvärlden.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag måste tyvärr konstatera att Lena Hjelm-Wallén kanske inte har blivit riktigt informerad i denna fråga, för här gäller det varken svensk finansiering eller utvecklingsstöd. Sådana former finns, bl. a. med de matchingkrediter som den förra trepartiregeringen införde inom ramen för SEK-systemet. Utvecklingsstöd finns t. ex. inom ramen för den industrifond som vi har inrättat. Här gäller det en upphandling där uppenbart andra faktorer har varit avgörande.

Lena Hjelm-Wallén säger att vi måste se om vårt hus. Ja, naturligtvis skall vi göra det, naturligtvis måste vi slå vakt om våra egna företag och våra egna jobb. Men det får inte ske på det sättet att det slår tillbaka på vår exportindustri, att det bryter mot internationell god sed etc. Det är på den punkten jag efterlyser klara besked från frågeställarna: Var står socialdemokratien här? Vilka undantag från de vägledande principerna för fri handel är socialdemokratien beredd att göra? Debatten är meningslös om man inte från socialdemokratins sida är beredd att ge klara besked.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det är inte fråga om att göra några avsteg från normala upphandlingsprinciper, utan det är fråga om att använda normala upphandlingsprinciper och uppskatta kostnaderna i slutskedet, då produkten alltså fysiskt är avskriven. Vilken kostnad har den dragit i detta läge?

Sedan redogör industriministern för en kreditform, s. k. matchingkrediter. Då ställer jag mig omedelbart frågan: Varför kan inte de tillämpas i detta sammanhang?

Fredagen den
14 december 1979

*Om brandskydds-
kostnaderna för
kärnkraftverket
Barsebäck*

LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag beklagar att vi har en industriminister som tydligen inte vill stärka svensk industri i detta avseende. Att bara hänvisa till internationella förpliktelser för att slippa se om sitt eget hus tycker jag är mycket dåligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om brandskyddskostnaderna för kärnkraftverket Barsebäck

Statsrådet CARL AXEL PETRI erhöll ordet för att besvara *Lennart Petterssons* (s) den 29 november anmälda fråga, 1979/80:178, och anförde:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att kraftverksföretaget Barsebäck får bära de extra kostnader som brandskyddet orsakar eller att i varje fall Kävlinge kommun inte belastas av detta.

De stränga krav som gäller för beredskap mot olyckor i kärnkraftverk kan innebära påfrestningar på ekonomin för de kommuner där kraftverken är belägna. Jag förutsätter att sådana frågor som den som Lennart Pettersson ställt till mig kommer att behandlas av atomlagstiftningskommittén (I 1979:05). I avvaktan på resultatet av kommitténs arbete är jag därför inte nu beredd att ta ställning till huruvida kärnkraftskommunerna skall ges ersättning för de eventuella extra kostnader som kärnkraftverket i deras kommun ger upphov till. Denna fråga får slutligt avgöras i samband med att förslag till ny lagstiftning på atomenergiområdet utarbetas. Detta är planerat att ske under budgetåret 1981/82.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka energiministern för svaret.

Statens och länsstyrelsens krav på en helt ny brandstation i Kävlinge med 28 heltidsanställda brandmän är direkt betingat av Barsebäcksverket. Utan detta verk hade det aldrig varit tal om att Kävlinge skulle skaffa någon heltidsanställd brandkår. Inga kommuner i Skåne, bortsett från de gamla städerna, har heller någon heltidsanställd brandkår, utan kommunerna klarar sitt brandförsvar genom andra lösningar. Det gäller även tunga industrikommuner som Åstorp, Perstorp och Bromölla.

Det extra brandförsvar som regeringen nu vill att Kävlinge kommun skall bygga upp på grund av Barsebäck skulle kosta denna lilla kommun 16 milj. kr. i investeringsutgifter och 5,5 milj. kr. i driftkostnader. Det innebär enligt min mening en orimlig belastning för en kommun av Kävlinges storlek, och det medför en omedelbar höjning av utdebiteringen med 1 kr.

Kävlinges kommunalpolitiker och invånarna i kommunen har reagerat mycket starkt mot regeringens krav på att kommunen skall ta på sig kostnaderna för att uppfylla de brandskyddskrav som följer med lokalise-

ringen av kärnkraftverket till området. Det bör också tilläggas att Kävlinge kommun ingalunda är ensam om sin uppfattning i fråga om kostnadsfördelningen. Kommunförbundet har precis samma uppfattning och stöder helt kommunens agerande i den här frågan.

Jag tycker emellertid att energiministerns svar innebär något av en öppning från regeringens sida, och det vore i så fall mycket välkommet. Om jag tolkar svaret rätt, har regeringen från att ha utfärdat ett rent diktat nu övergått till att hänvisa till att den pågående utredningen kommer att behandla denna fråga. Det är givetvis positivt. Jag vill i anslutning därtill fråga: När kommer atomlagstiftningskommittén att vara klar med sin utredning? Detta har ju en viss betydelse i sammanhanget.

Jag vill också fråga om statsrådets svar innebär – vilket jag tycker är självklart – att regeringen inte nu, innan Kävlinge kommun kan överblicka frågan i dess helhet, pressar kommunen till ett förhastat byggande. Jag är tacksam för en bekräftelse på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Om planerna på viss kraftledningsbyggnad

Statsrådet CARL AXEL PETRI erhöll ordet för att besvara *Nils Berndtsons* (vpk) den 6 december anmälda fråga, 1979/80:204, och anförde:

Herr talman! Nils Berndtson har frågat mig om regeringen är beredd att mot bakgrund av den förestående folkomröstningen om kärnkraften och de oroande rapporterna om miljöriskerna stoppa den planerade kraftledningen på 800 kV.

Statens vattenfallsverk har nyligen till bl. a. länsstyrelsen i Östergötlands län redovisat kraftföretagens uppfattning om vilka utbyggnader av stamnät och regionnät som kan bli aktuella under en tioårsperiod framåt. Redovisningen avser situationen sommaren 1979. Redovisningen innebär icke att en 800 kV-ledning genom de i frågan nämnda länen därmed fått någon ökad aktualitet.

Det pågår också ett omfattande utredningsarbete i Sverige som syftar till att klarlägga vilken inverkan ledningar med höga spänningar kan ha på människor och djur som vistas under sådana ledningar.

Jag anser det vara viktigt att det pågående forskningsarbetet drivs vidare.

Genom statens planverk har utarbetats en översiktlig redogörelse för konsekvenserna från markanvändningssynpunkt av att bygga ett 800 kV-nät.

Statens industriverk har vidare med anledning av en ansökan av statens vattenfallsverk om tillstånd att få bygga en ledning för 800 kV från Forsmark till Stockholmsregionen fått regeringens uppdrag att utreda hur Storstockholmsområdet elförsörjning alternativt kan förstärkas med ett överförings-system för 400 kV. Verket skall redovisa resultatet senast den 30 april nästa

Fredagen den
14 december 1979

*Om planerna på
viss kraflednings-
byggnad*

år. Enligt uppdraget bör med förtur redovisas, om den föreslagna sträckningen är lämplig även för ledningar med 400 kV spänning.

I avvaktan på att ett kompletterande beslutsunderlag föreligger är jag inte beredd att ta någon ställning till framdragande av den nu aktuella ledningen.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! För vad behöver man en kraftledning på 800 000 volt? Inte för nuvarande energiutvinning, men däremot för att förbinda kraftverken vid en fortsatt utbyggnad.

Är det rimligt att planera och projektera en sådan ledning innan folkomröstningen i kärnkraftsfrågan genomförs? Inte om man anser att folkomröstningens resultat skall inväntas, men däremot om man under alla förhållanden ämnar satsa på kärnkraften.

Är det över huvud taget försvarbart med kraftledningar av denna dimension? Inte om man tar hänsyn till kända och befarade risker, men däremot om man nonchalerar farorna för människor och djur.

Detta är frågor som man har ställt sig, när planerna på en jättekraftledning blivit kända.

Just nu pågår debatten om den planerade sträckningen genom Östergötland, som också berör Sörmlands och Kalmar län. Jag har därför ställt frågan till energiministern, om regeringen mot bakgrund av den förestående folkomröstningen och de oroande rapporterna om miljöriskerna är beredd att stoppa den planerade kraftledningen.

Samtidigt som jag tackar energiministern för svaret på min fråga vill jag nog säga att jag tycker att svaret är något kryptiskt, när han säger att frågan om den här 800 kV-ledningen inte har fått någon ökad aktualitet. Det pågår dock en planering. Statens industriverk har t. ex. sagt att man, när man har skisserat en måtbild för år 2000, som underlag för beräkningarna har valt alternativet att kärnkraften får byggas ut även efter 1985. Det är tydligen förutsättningen för de planeringar som pågår.

Jag vill fråga energiministern: Anser inte regeringen och dess energiminister att ni har anledning att säga något om dessa planer? Ämnar ni bara åse en planering som förutsätter en utbyggnad av kärnkraften trots att den frågan skall avgöras i en folkomröstning?

Statsrådet CARI AXEL PETRI:

Herr talman! Låt mig erinra om att all elektricitet inte kommer från kärnkraft – det finns som bekant även andra kraftkällor.

Det behövs i dag ett ökat underlag för besluten i denna mycket komplicerade och svårbedömbara fråga. Som jag i dag bedömer det blir det inte aktuellt att före folkomröstningen fatta något beslut.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Om det vore tillräckligt för att lugna de oroade, att inget beslut kommer att fattas före folkomröstningen, skulle jag vara glad. Men jag

tror inte att det räcker. Ett faktum är att en planering med bestämda förutsättningar pågår.

Statens planverk har varit kritiskt till det förhållandet att man planerar en sträcka i taget. Det finns alltid en viss farlig logik i det – så småningom har man då motiv för att binda samman de olika etapperna. Jag tycker inte heller att den fråga som belystes i TV i går kväll – de stora riskerna för människor och djur – tillräckligt har kommit fram i debatten om dessa planer. Båda dessa saker är skäl för att stoppa all planering, i varje fall till efter folkomröstningen.

Låt mig erinra om att den planerade sträckningen genom Östergötland berör fyra av länens kommuner. Den går över jordbruksmark, den går i närheten av fritidsområden och bebyggelse. Det visar farorna, i synnerhet som Vattenfall har räknat med en säkerhetszon på 35 m åt varje håll från ledningen. Det blir ett stort ingrepp i naturen. Det har t. o. m. talats om behovet av kilometerbredda zoner för att skydda människor och djur mot de faror som en sådan kraftledning innebär. Den skulle förorsaka stora ingrepp i naturen.

Jag hade önskat att energiministern skulle ha givit ett klarare besked om att dessa planer stoppas t. v.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Om import av naturgas

Statsrådet CARL AXEL PETRI erhöll ordet för att besvara *Kurt Ove Johanssons* (s) den 6 december anmälda fråga, 1979/80:209, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Kurt Ove Johansson har frågat industriministern efter vilken tidsplan regeringen arbetar i naturgasfrågan och vilka åtgärder som kommer att vidtas för att snabbt nå överenskommelser och avtal om naturgasimport.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Som framgår av regeringsförklaringen har regeringen en positiv inställning till import av naturgas.

Sedan juni månad har svensk-danska överläggningar förts i naturgasfrågan. Överläggningarna har gällt såväl möjligheterna till leveranser av dansk gas som villkoren för transitering av gas till Sverige över det planerade danska ledningssystemet.

Enligt vad jag erfarit kommer resultatet av dessa överläggningar att redovisas för båda regeringarna om ungefär en vecka. Därefter kommer den svenska regeringen, efter samråd med de kommuner i Sydsverige som i första hand skulle beröras av en naturgasimport, att ta ställning till om det för svensk del finns förutsättningar för att driva frågan vidare. Om vi på vår sida kommer till en positiv slutsats och om detsamma gäller den danska

*Om import av
naturgas*

regeringen, räknar jag med att förhandlingar om avtal kan tas upp i början av nästa år. Båda parter är inställda på att sådana förhandlingar bör sikta till ett snabbt resultat.

KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka energiministern för svaret på min fråga.

Naturgasen har i många länder blivit en betydelsefull energiråvara. Av världens totala energikonsumtion svarar naturgasen redan för ca 20 %. USA:s energiförsörjning är till 30 % baserad på naturgas. Industrinationerna i Västeuropa och Japan väntas de närmaste decennierna kraftigt öka sin efterfrågan på naturgas. Utifrån dessa perspektiv borde det rimligen också från svensk sida finnas ett starkt intresse för import av naturgas och för att försöka utveckla en avancerad gasteknologi. Och i svaret som jag har fått från energiministern betonas att man ser med intresse på naturgasen som energikälla.

En satsning på naturgasimport och ett genomförande av Sydgasprojektet skulle, förutom att det vore klokt utifrån energi- och miljösynpunkt, även få positiva närings- och sysselsättningspolitiska effekter, vilket är mycket viktigt för den region som jag representerar.

Samtidigt som riksdagen i våras underkände Swedegas avtal med bl. a. Ruhrgas framhölls det i propositionen att frågan om import av naturgas kunde komma att tas upp till förnyad prövning. Det var en betydelsefull markering som riksdagen då gjorde, för visst har det efter riksdagsbeslutet inträffat händelser som motiverar en förnyad prövning. Exempelvis har det gjorts intressanta gasfyndigheter i Sveriges närhet, det föreligger allvarliga problem inom vissa oljeproducerande länder och, kanske viktigast av allt, det har gjorts utredningar som visar att det går att få ekonomi i naturgasprojekt.

Om jag har förstått det hela rätt är det på det sättet att danskarna senast i januari månad vill ha besked om hur vi skall ha det. Missar vi taget den här gången kommer vårt lands möjligheter att utnyttja naturgas i energiförsörjningen att bli ytterst begränsade. Jag utgår från att de förhandlingar som energiministern nämner i sitt svar till mig innefattar en allvarlig avsikt att ge danskarna besked i januari, så att vi har möjligheter att utnyttja de förutsättningar som finns i Sydgasområdet och ta till vara den energikälla som gasen utgör.

Jag skulle bara, innan jag slutar, vilja peka på det faktum att den här frågan också är intressant ur en annan synpunkt som jag nämnde i början av mitt inlägg, nämligen när det gäller den gasteknologiska sidan. Där sade näringsutskottet bl. a., att om naturgas skall introduceras i Sverige är det nödvändigt att forsknings- och utvecklingsverksamheten inom gasteknologins område förstärks.

Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag vill bara än en gång understryka det intresse som

regeringen hyser för den här frågan. Vi hoppas verkligen att det skall bli ett avtal, men en förutsättning är att vi får tillfredsställande garantier från dansk sida för en långsiktig försörjning av gas. Jag hoppas verkligen att vi skall kunna få det.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1979/80:106

§ 14 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 10.34 att ajournera sina förhandlingar till kl. 16.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 15 Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Proposition

1979/80:69 om ändringar i utbildningen av skådespelare och musikdramatiska artister

§ 17 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

1979/80:17 med anledning av propositionen 1979/80:40 om fastighetstaxering, m. m., jämte motioner

1979/80:18 med anledning av propositionen 1979/80:45 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Schweiz beträffande skatter på kvarlåtenskap och arv

1979/80:19 med anledning av propositionen 1979/80:57 om mervärdesskatt, m. m. jämte motion

Justitieutskottets betänkanden

1979/80:13 med anledning av motion om vadetalan i brottmål

1979/80:14 med anledning av motioner om ersättningen till vittnen m. fl. vid domstol

1979/80:19 med anledning av propositionen 1979/80:64 om ändring i brottskadelagen (1978:413)

Lagutskottets betänkanden

1979/80:13 med anledning av motion om suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar

1979/80:18 med anledning av propositionen 1979/80:9 om konsumentförsäkringslag jämte motioner

Utrikesutskottets betänkanden

1979/80:9 med anledning av propositionen 1979/80:26 om avtal rörande

- handeln mellan EFTA-länderna och Spanien, m. m.
1979/80:12 med anledning av motion om inskränkningar i den diplomatiska
immuniteten
1979/80:14 med anledning av motion om åtgärder för att ge Sovjets
medborgare tillgång till biblar och kristen litteratur
1979/80:15 med anledning av motion om insyn i FN:s medlemsländers inre
förhållanden
1979/80:16 med anledning av propositionen 1979/80:43 med ändring av
Sveriges sjöterritorium jämte motion
1979/80:17 med anledning av motion om ökat stöd till befrielsekampen i
Södra Afrika

Socialutskottets betänkande

- 1979/80:16 med anledning av propositionen 1978/79:220 om samhällets
tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

- 1979/80:10 med anledning av motioner om invandrarundervisning m. m.
1979/80:11 med anledning av motioner om yrkesteknisk högskoleutbild-
ning
1979/80:12 med anledning av motioner om freds- och konfliktforskning
1979/80:13 med anledning av motion om central antagning m. m. till
tekningslärarlinjen i Stockholm och Umeå
1979/80:14 med anledning av propositionen 1979/80:25 med förslag till
tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt gäller vissa
anslag inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte
motion

Näringsutskottets betänkanden

- 1979/80:18 med anledning av motion om den framtida råvarutillgången
1979/80:19 med anledning av motion om checklönesystemet
1979/80:21 med anledning av viss del av propositionen 1978/79:111 om
åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. samt motion om
insamlingsverksamhet
1979/80:22 med anledning av propositionen 1979/80:51 med förslag till
ändrade blancokreditregler för bankinstituten jämte motion
1979/80:24 med anledning av motion om effekterna av kontokort
1979/80:25 med anledning av propositionen 1979/80:33 om vissa frågor inom
industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Civilutskottets betänkande

- 1979/80:7 med anledning av propositioner om anslag på tilläggsbudget till
statsbudgeten för budgetåret 1979/80 inom bostadsdepartementets verk-
samsområde, m. m., jämte motion

§ 18 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 14 december

1979/80:107 av *Margot Håkansson* (fp) till statsrådet Elisabet Holm om strålskyddet inom sjukvården:

Det finns bestämmelser om radiologiskt arbete i strålskyddslagen. För att inneha röntgenutrustning och bedriva radiologiskt arbete fordras tillstånd av statens strålskyddsinstitut. Tyvärr efterlevs denna bestämmelse dåligt. Tillstånd saknas på många ställen och detta medför att det finns ingen som då har ansvar för vad som händer.

I socialstyrelsens rapport. Säkerhetsfrågor vid röntgenundersökningar – Patientstrålskyddet 1974 framkom de stora bristerna på strålskyddsområdet. De största bristerna berodde enligt denna rapport på obefintlig eller bristfällig utbildning för flera av de personalkategorier som deltar vid eller beställer röntgenundersökningar, men också på spridning av röntgenutrustning och apparatur till små enheter utan röntgenexpertis.

Utbildningen är en viktig fråga. Om både läkare och övrig vårdpersonal saknar utbildning i strålskydd och röntgenteknik är man omedveten om farorna. Skadorna från de radioaktiva ämnena visar sig inte förrän efter en lång tid, och den kontrollapparat personalen har, i form av filmdosimeter som man bär på sig, kontrolleras bara en gång per månad, då man kan konstatera om man utsatts för en för hög stråldos. Patienterna har inte alls något skydd eller kontroll av stråldosen. Vi vet nu med bestämdhet hur farlig den joniserande strålningen är för människan om hon utsätts för höga stråldoser från många onödiga omtagningar av röntgenbilder på grund av fel teknik, om för stort område av kroppen utsätts för strålning, om man har för långa genomlysningstider eller utför ej nödvändiga röntgenundersökningar.

Den skadliga strålningen från medicinsk verksamhet, främst då från röntgendiagnostiken, överstiger avsevärt strålningen från kärnkraftverken och utgör en fara. Vi vet inte i dag hur stora konsekvenser den får i form av genetiska skador och leukemi hos befolkningen, eftersom i många fall blodbildande organ, äggstockar och testiklar utsätts för höga strålningsdoser. Därför måste all personal som arbetar med och utsätter patienter och sig själva för joniserande strålning ha erforderliga kunskaper i strålskydd och strålfysik.

Detta betyder att kompetensregler måste utarbetas och fastställas. Vidare måste tillståndsbestämmelserna från strålskyddsinstitutet efterlevas och en noggrannare kontroll av all apparatur utföras av statens strålskyddsinstitut. En registrering av antalet undersökningar som varje individ utsätts för borde också ske – även de s. k. omtagningarna eller misslyckade bilderna. SHSTF –

Nr 53

Fredagen den
14 december 1979

Anmälan av interpellation

Svenska Hälso- och Sjukvårdens Tjänstemannaförbund – har slagit larm åtskilliga gånger om missförhållandena och även i viss mån fått berörda myndigheter att vakna upp och försöka göra något åt den otillfredsställande situationen inom strålskyddsområdet.

Med anledning av det anförda hemställer jag härmed att få ställa följande frågor till statsrådet Elisabet Holm:

1. Kan statsrådet medverka till att kompetensregler utarbetas och fastställs för personal som arbetar med joniserande strålning?
2. Vad avser statsrådet att göra för att förbättra kontrollen av röntgenutrustning i samarbete med jordbruksdepartementet som handhar statens strålskyddsinstitut?
3. Hur kan strålskyddet för patienter och personal förbättras?
4. Kan statsrådet medverka till att en registrering av alla röntgenundersökningar som varje individ utsätts för kommer till stånd?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 14 december

1979/80:227 av *Karl-Gustaf Mathsson* (s) till industriministern om LKAB:s beställningar av borrhstål:

Sedan lång tid tillbaka har Fagersta AB och Sandvik AB varit leverantörer av borrhstål till LKAB. Dessa båda företag är ledande på världsmarknaden.

Enligt uppgift har LKAB nu direkta förhandlingar med ett sydafrikanskt företag angående inköp av en väsentlig del av LKAB:s behov.

Anser statsrådet det vara lämpligt att ett statsägt företag som LKAB lägger ut beställningar till ett av sydafrikanskt kapital ägt företag och därmed medverkar till sysselsättningssvårigheter för berörda orter?

1979/80:228 av *Bertil Mäbrink* (vpk) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i träskofabriken i Ramsjö:

En utbyggnad av träskofabriken i Ramsjö är nödvändig av flera skäl. Lokalerna behöver förbättras, produktionen bör utvidgas, domänverkets verksamhet bör tryggas genom leveranser till nämnda fabrik. Träskofabriken är av avgörande betydelse för ortens invånare.

Samhällsföretag kommer från årsskiftet att överta verksamheten i Ramsjö. De statliga pengar som via AMS anslagits för ombyggnadsändamål räcker inte till de nödvändiga investeringar som nu måste göras i Ramsjö.

Jag vill fråga:

Tänker arbetsmarknadsministern medverka till att ytterligare medel

anslås för att nödvändiga investeringar skall komma till stånd för att trygga sysselsättningen i träskofabriken i Ramsjö?

1979/80:229 av *Per Stenmarck* (m) till handelsministern om försäljningen av svensk frukt:

Under denna höst har mycket stora mängder svenska äpplen och päron odlade för försäljning, inte kunnat avyttras. Anledningarna kan i korthet sägas vara två; dels en osedvanligt god skörd, dels alltför stora lager av importerad frukt. Dessa förhållanden har skapat stor oro hos bl. a. skånska fruktodlare.

Ämnar regeringen vidta några åtgärder, och i så fall vilka, för att förbättra möjligheterna till avyttring av svensk frukt för innevarande säsong och för framtiden?

1979/80:230 av *Margot Håkansson* (fp) till justitieministern om åtgärder för att minska våldet i samhället, m. m.:

Den 13 december inträffade en tragisk händelse vid Svartedalsskolan i Göteborg.

En lärare som försökte avvisa några påverkade ungdomar från skolan blev knivhuggen till döds. Det ökade våldet i samhället är ytterst allvarligt. Överfall och misshandel är tyvärr alltför vanliga händelser.

Om man, som i det här fallet, vid en skola innehar en befattning som tillsynslärare, ingår det givetvis att försöka skapa ordning och bra arbetsmöjligheter i skolan. Ur arbetsmiljösynpunkt utsätter man sig då för stora risker när man utövar sin vardagsgärning.

Jag vill därför fråga justitieministern:

1. Vad kan justitieministern vidta för åtgärder för att minska våldet i samhället?

2. Har justitieministern några råd att ge för att göra också skolan till en mindre farlig arbetsplats?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert